
РЕЦЕНЗІЯ

МІЗІН К. І. ЛЮДИНА В ДЗЕРКАЛІ КОМПАРАТИВНОЇ ФРАЗЕОЛОГІЇ: МОНОГРАФІЯ. – КРЕМЕНЧУК: ЩЕРБАТИХ О. В., 2011. – 448 С.

Рецензована монографія присвячена дослідженню антропоцентричного й аксіологічного аспектів систем усталених порівнянь (компаративних фразеологій) англійської, німецької, української та російської мов крізь призму зіставно-лінгвокультурологічного підходу на основі гумбольдтіанського розуміння мови як “духу” народу.

К. І. Мізін здійснив ґрунтовний аналіз онтологічних і гносеологічних засад усталених порівнянь через розкриття сутності системоформувальної для цих одиниць категорії порівняння. Ці обставини й визначають безсумнівну актуальність пропонованої праці, яка є спробою повного, вичерпного вивчення порівняння як лінгвоментального феномену, з’ясування його місця та ролі в лексичних і фразеологічних системах зіставлюваних мов.

Автор досліджує природу й сутність порівняння в межах підходу, що ґрунтується на гіпотезі про існування гносеологічного принципу “*compro ergo sum*”, який створює фрагмент світу людини, віддзеркалюючись на рівні мови у вигляді компаративно-фразеологічної картини світу, і спирається на сучасні критерії визначення лінгвофілософських категорій.

Актуальність монографії К. І. Мізіна підсилюється ще й тим, що дослідження антропоцентричної семантики компаративно-фразеологічних одиниць (КФО) автор виконує на тлі кодів культури. Саме це дає йому змогу розкрити специфіку взаємодії концептів різних культурних кодів у процесі фразеологізації КФО та виявити особливості світопізнання і світорозуміння представників різних народів крізь “сітку” кодів культури.

Вагомим внеском у теорію зіставної семантики та епістемологічну розбудову зіставної лінгвокультурології є запропонована автором нова методика, названа “еталоном комплексного зіставлення”. Її застосування уможливило виокремлення певної фразеологічної одиниці, форма, зміст і дистрибуція якої можуть виконувати функцію *tertium comparationis* при міжмовному зіставленні фразеологічних систем. За допомогою еталону комплексного зіставлення К. І. Мізіну вдалося продемонструвати епістемологічну адекватність нової методики, глибше проникнути в механізм компаративної фразеології як синергетичної системи зі стратово-польовою організацією, яка формує своєрідну компаративну “сітку” когніції людини. Ідіоетнічні сутності нагромаджуються й “фільтруються” цією сіткою, наростаючи від універсальних структур мислення (культурні коди, концептополя) до універсальних моделей мови (компаративні фразеополя, усталені порівняння), тому універсальні змісти часто матеріалізуються за допомогою ідіоетнічних образів-еталонів усталених порівнянь.

Вагомим і цінним здобутком К. І. Мізіна є аналіз аксіологічного аспекту усталених порівнянь, проведений на основі зіставно-лінгвокультурологічного вивчення валоративного складника концептів, які слугують концептуальним тлом згаданих одиниць. У такий спосіб автор обґрунтовано доводить, що компаративна фразеологія формує центр аксіологічної фразеології, адже в межах усталених порівнянь відбувається креативний симбіоз оцінки й цінності, внаслідок чого формується облігаторний оцінно-ціннісний “ореол”. Примітно, що на основі такого симбіозу не тільки акумулюються і відтворюються ціннісні пріоритети світовідчуття й світорозуміння певного етносу, а й точно фіксуються зміни цих пріоритетів під час міжгенераційної трансляції його лінгвосоціотичної інформації. У зв’язку із цим зазначимо, зокрема, що для верифікації результатів аналізу аксіологічності компаративної фразеології в рецензованій монографії автор застосував також нову методику соціолінгвістичного моніторингу.

До безсумнівних позитивів монографічної праці відносимо чітке, продумане дотримання її автором епістемологічно виваженої позиції стосовно комбінування методів дослідження, що забезпечило ймовірність одержання науково вірогідних результатів. Традиційна й когнітивна семантика гармонійно поєднані під час аналізу засобів формальної експлікації мовних значень і в процесі системного моделювання семантичних категорій мови й мовлення.

До пріоритетів монографії відносимо представлене автором розроблення наукової концепції універсальності компаративної фразеології, згідно з яким у межах усталених порівнянь виокремлено їхні чотири типи: універсальні, фреквентивні, специфічні й унікальні, що дало змогу виявити універсальні й лакунарні мовні й культурно-семіотичні сутності аналізованих одиниць.

Монографія “Людина у дзеркалі компаративної фразеології” – це науково виважене, переконливо аргументоване, підкріплене величезним фактичним матеріалом дослідження, виконане на високому теоретичному рівні, що засвідчує належну фахову підготовку автора, його дослідницькі здібності та наукову компетентність. Ця праця, безсумнівно, збагатить і поглибить теорію порівняння, теорію мовних універсалій і теорії оцінки.

Утім, деякі її положення є дискусійними. Так, у підпункті 3.2.1.4., що називається “Концепт “Алкоголь” мова йде про концепти, а точніше про антиконцепти, об’єктивовані на основі семантики “хмільних” напоїв і пияцтва. Логічніше, на нашу думку, згаданий підпункт було б назвати “Антиконцепт “Алкоголь”.

Викликає певне застереження й те, що в монографії не розкрито сутності зіставно-лінгвокультурологічного аналізу, який є одним з основних у дослідженні.

Проте висловлені зауваження й побажання не можуть знизити загальної високої оцінки проведеного дослідження, не применшують науково-практичної вартості рецензованої праці, не стосуються її принципових засад. Монографія К. І. Мізіна є перспективним дослідженням, покликаним розкрити за допомогою компаративної фразеології – своєрідного дзеркала – непізнані глибини “душі” й “духу” людини, особливості її культури і мови.

*З. О. Валюх,
доктор філологічних наук,
професор кафедри теоретичної і прикладної
лінгвістики та української філології
Київського національного лінгвістичного
університету*